

När Pippi och Batman invaderar familjen

Det var dopkalas och gräddtårtorna stod på rad i salongen. Lilla Filippa smög fram, drog med fingret över den finaste tårtan och smaskade i sig grädden.

-- Det var tur att jag visste att det kom från Pippi, säger Filippas mamma Malin Holm.

Filippa Forslund, tre år, agerar Pippi Långstrump, oavbrutet och konsekvent. Och hon är inte ensam. Många barn i treårsåldern lever med en parallell identitet i form av en figur hämtad från böcker eller filmer.

Hanna Johnsson, också tre år, har varit Pippi hela det senaste året. Hos henne, liksom för många andra barn som tar till sig en ny identitet, var det videofilmer som väckte intresset, berättar hennes mamma Annika Johnsson.

-- Hanna kan rabbla långa scener ordagrant. Det blir rätt roligt ibland. En gång hittade hon på något och så sade jag till henne: "Nej, Hanna, nu ljuger du allt." "Ja", sade hon, "men det är inte så lätt när man har en mamma som är en ängel och en pappa som är kung i Söderhavet".

Pippi har fyllt olika funktioner i Hannas utveckling. Först kom sångerna och sedan rollekarna som spelade en stor roll för språkutvecklingen. Nu är det Pippis fysiska sida som står i fokus, berättar Annika Johnsson när Hanna för tredje gången ber henne att ställa sig på alla fyra så att Pippi ska kunna klättra upp på hästen Lilla Gubben.

Pippi kan också komma till användning i mer allvarliga sammanhang.

-- För någon vecka sedan började Hanna fråga om sin farmor, som är död, och då kunde vi säga att det är ju precis som med Pippis mamma – hon är i himlen.

Annika Johnsson tycker att Pippirollen smälter in i smidigt i vardagen. Hon är inte rädd att Pippis uppkäftighet ska påverka Hanna negativt.

- Uppkäftiga tror jag att treochetthaltvåringar är ändå. Och Pippi är ju glad när hon är uppkäftig.

Treåriga Benjamin Löfberg framlevde hela sommaren som Batman, Zorro, Spindelmannen eller Superman. Över ögonen hade han masken som storasyster Niki hade sytt i slöjden, bakom honom fladdrade manteln som tidigare var hans mammas gamla svarta sidenunderklänning.

Vad är det som är så bra med Batman? Benjamin själv har svaret klart:

-- Robin.

Det är Batmans medhjälpare som Niki får gestalta. Men mamma Helena Löfberg tror att det är styrkan i figurerna som lockar.

-- Han kan stå nedanför rutschbanan i lekparken och ropa till någon som inte vågar åka: "Kom igen flickan, det är inget farligt, jag är Batman!".

Helena Löfberg ser inga problem med Benjamins rollek, annat än att klädseln inte var perfekt i sommarvärmen.

-- Masken gjorde att han blev vit kring ögonen när han blev solbränd i ansiktet. Och vanteln – jag säger vanteln för det säger han – var alldeles för varm.

Filippas mamma Malin Holm är mer oroad över sin dotters Pippifixering. Det började stillsamt framför videon när Filippa var ett och ett halvt. När hon var två började rollspelet –pappa fick vara polisen Kling och mamma fick vara Pippis pappa. Vem som var Pippi? Gissa.

När Filippa fyllde tre i somras fick hon ett helt Pippi-kit – klänning, förkläde, långstrumpor och peruk med flätor.

-- Det var då jag började känna att det var för mycket. Jag fick aldrig tilltala henne med Filippa, då blev hon fruktansvärt arg. Och jag höll på att bli vansinnig på det där med rollspelet, berättar Malin Holm.

När Filippa åt vägde hon på stolen (som Pippi) och när det knackade på dörren ropade hon "kom in eller stå kvar, hur ni behagar" (som Pippi). Malin började tycka att Pippi var allmänt omöjlig som förebild.

Nu har Malin Holm gömt undan Pippi-kläderna, men vissa Pippifragment finns kvar, som bilden av Villa Villekulla på väggen i Filippas rum.

-- När jag tänker efter tycker jag ju om Pippi. Hon är rak och ärlig och ger tjuvarna gullpengar så att de kan köpa sig mat, säger Malin Holm.

Leken – en förutsättning för utveckling

Rollekarna är mycket mer än tidsfördriv och underhållning. De främjar utvecklingen och det existensiella tänkandet. Flätor, fräknar och fötterna på huvudkudden är ett sätt att förstå tillvaron.

-- Man ska se rollekarna som en fantastisk erövring – "jag kan föreställa någonting annat!", säger Gunilla Preisler, utvecklingspsykolog på Stockholms universitet.

Hur känns det att vara så stark som Pippi eller Batman? Vad händer när Emils pappa blir arg? Leken blir ett skyddande skal där barnet utvecklas känslomässigt genom att testa sådant som skulle vara skrämmande i verkligheten.

Rolleken är också intellektuellt utvecklande. Genom att pröva verkligheten mot sagan och testa hur omvärlden reagerar lär sig barnet var gränserna går för det rimliga i vår värld.

Leken har dessutom en djupare funktion, berättar Gunilla Preisler.

-- Barn är mycket existentiellt orienterade, och dessa roller är ett sätt för barnet att få en mening i tillvaron. "Hur ska jag förstå min tillvaro, kan man vara som Pippi?" Förhoppningsvis leder det till att barnet förstår att Pippi lever på sitt sätt och vi på vårt.

Barnet väljer en roll som slår an en inre dramatik som han eller hon bär på. Just Astrid Lindgrens figurer står i en klass för sig när det gäller denna typ av träffsäkerhet, menar Gunilla Preisler.

Pippi, en av Astrid Lindgrens tidigaste figurer, är tydlig och enkel och går hem hos de minsta barnen. Emil i Lönneberga och framför allt bifigurerna i Katthult är mer mångfacetterade. Där finns pappa Anton som är argsinnt men godhjärtad och drängen Alfred som är så snäll att han inte vågar vara riktigt ärlig mot omgivningen. Det krävs en viss mognad för att förstå de nyanserna.

Det är inte ovanligt att pojkar väljer flickroller och flickor väljer pojkroller. Det kan vara ett sätt att träna förståelsen för det motsatta könet. Samtidigt finns gränser för könsöverskridandet redan bland mycket små barn. Pojkarna håller sig ofta till pojkflickor som Pippi.

-- Madicken är sötare och mer flicka, men jag har aldrig hört talas om en pojke som leker Madicken, säger Gunilla Preisler.

Vuxna kan göra mycket för att underlätta för barn att leka genom att själva delta och genom att tänka sig för innan de avbryter leken.

-- Istället för att avbryta kan man introducera ett nytt inslag i leken; man kan ju äta i leken eller gå ut i leken, säger Gunilla Preisler.

Den första Pippi-boken kom 1945. Det betyder att dagens barn är den tredje generationen som växer upp med Pippi som förebild. Kan det ha haft någon betydelse för svenska kvinnors självförtroende?

Gunilla Preisler tror inte det. Hon menar att dagens kvinnor faktiskt inte har så bra självförtroende som de skulle ha haft om de hade tagit till sig mer av Pippis förhållningssätt till världen.

Men barn- och ungdomspsykologen Anders Wellsmo är av en annan mening.

-- Jag tror att det är många flickor som har blivit mammor och som idag uppmuntrar sina flickor att våga vara lite tokiga. Förr i tiden var flickor mycket mer begränsade i sitt känslspektrum. Annika var idealet – hon var artig och tog i hand medan Pippi åt upp alla tårtorna.

Leken kan bära ett budskap

Leken kan ibland rymma ett budskap om att barnet är otryggt och inte vågar vara sig själv. En flicka som ständigt är Pippi kanske känner sig övergiven, en pojke som aldrig tar av sig Batman-manteln kanske känner sig maktlös.

Genom att tänka över varför barnet har valt en viss rollfigur kan man ana vad barnet vill förmedla, säger Anders Wellsmo, barn- och ungdomspsykolog vid ungdomsmottagningen Humlan i Göteborg. Pippi är i grund och botten en tragisk figur, menar han.

-- När man har en mamma som är i himlen och en pappa som är negerkung så finns det två möjligheter: att lägga sig ned och dö eller att klara sig själv och hitta på otroligt fantastiska saker för att stå ut.

Ett liknande budskap kan rymmas i rollfiguren Batman, den kraftfulle ingriparen som räddar människor i nöd.

-- Går den rollen till överdrift vittnar det om en rädsla för svaghet, att känslan av maktlöshet är alltför stor, menar Anders Wellsmo.

Ofta kan ett nytt syskon utlösa denna typ av lek.

-- Skräckupplevelsen hos barn som får syskon är: "Jaha, nu är jag ersatt." Det är då barnet gör passivt till aktivt; när jag känner att jag skulle vilja bli ledsen och liten men inte vågar och istället tar kontrollen själv.

Hur vet en förälder om barnet förmedlar ett budskap med sin roll? Enligt Anders Wellsmo så känner man det. Om man inte uppfattar leken som ett problem så är den sannolikt inget problem, men om man blir orolig så är det ofta för att man känner av oron i barnet.

Då föreslår Anders Wellsmo att man försöker förstå vad barnet uttrycker i leken och hjälper honom eller henne att uttrycka sig mer direkt.

-- Men man måste också fylla på med annat. Man får ge barnet mer tid, gå hem tidigare från jobbet, vara närmare.

Hos en del föräldrar kan mycket intensiva och långdragna lekar väcka en oro för att barnet ska tappa bort sin identitet: vet han fortfarande vem han är eller tror han att han faktiskt är Emil? Men den risken finns inte, det är experterna överens om. Barnet vet alltid vem han eller hon är.